

25.09.2024р. Гр.25. Історія України. Уроки №66-67.

Тема: 1. Передання Кримської області до складу УРСР.

2. «Шістдесятництво».

1.Мета уроку: Поглибити знання про передання Кримської області до складу УРСР та соціально- економічну інтеграцію Кримського півострова з Україною, визначаючи співвідношення міфів та реальності в перебігу історичних подій вміти протидіяти російській пропаганді.

З початку 1954 р. партійний апарат і засоби масової інформації розгорнули пропагандистську кампанію у зв'язку з 300-річчям «входження» України до складу Росії. Цю подію почали іменувати возз'єднанням двох братніх народів. ЦК КПРС опублікував «Тези про 300-річчя возз'єднання України з Росією». Центральною подією ювілейних урочистостей стала передача Україні Кримської області.5 лютого 1954 року відбулось засідання Ради Міністрів РРФСР. На якому була прийнята постанова про передачу Криму до УРСР. Того ж дня Президія Верховної Ради РРФСР ухвалила передати Кримську область Українській РСР.Протокол № 41 засідання Президії Верховної Ради РРФСР5 лютого 1954 р."Враховуючи спільність економіки, територіальну близькість і тісні господарські та культурні зв'язки між Кримською областю й Українською РСР, Президія Верховної Ради Союзу Радянських Соціалістичних Республік постановляє: Передати Кримську область зі складу РРФСР до складу Української РСР. Цю постанову внести на затвердження Президії Верховної Ради СРСР. 13 лютого 1954 р. була прийнята Постанова Президії Верховної Ради Української РСР від 13 лютого 1954 року «Про подання Президії Верховної Ради Російської РФСР з питання передачі Кримської області до складу Української РСР».19 лютого 1954 р. Президія Верховної Ради СРСР видала Указ «Про передачу Кримської області зі складу РРФСР до складу УРСР» 16 квітня 1954 р. секретар Кримського обласного комітету КПУ Дмитро Полянський звертається до ЦК КПУ з проханням підтвердити статус Севастополя як міста республіканського значення в складі УРСР.26 квітня того ж року Верховна Рада СРСР законом «Про передачу

Кримської області зі складу РРФСР до складу УРСР» затвердила указ Президії і внесла відповідні зміни до статті 22 і 23 Конституції СРСР. (Головував на засіданні про передачу Кримської області Г. М. Маленков; указ від 19 лютого та закон від 26 квітня підписав голова Президії Верховної Ради СРСР К. Є. Ворошилов). 2 червня 1954 р. в РРФСР прийняли Закон про внесення змін та доповнень до статті 14 Конституції РРФСР, за яким Кримська область уже не входила до її складу. 17 червня 1954 р. Верховна Рада УРСР прийняла Закон про внесення змін та доповнень до статті 18 Конституції УРСР, за яким Кримська область увійшла до складу Української РСР. Юридично було завершено передачу Кримської області та м. Севастополь зі складу Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки. Ця подія завершила формування сучасних кордонів України. У складі радянської України Кримська область перебувала в 1954—1991 роках. У 1991 році за результатами референдуму була відновлена 12 лютого Кримська АРСР тепер у складі УРСР. Причини передачі Кримської області до УРСР¹.

Катастрофічне становище господарського і культурного життя Криму після депортації кримських народів та потреба в його відновленні.² Спільність економіки, тісні господарські й культурні зв'язки між Кримом та Україною.³ Історична та територіальна близькість Криму до України. Наприкінці 1953 р. на весь Крим було тільки 3 хлібних, 18 м'ясопродуктових, 8 молочних і 28 книжкових магазинів, 2 магазини з продажу тканин, 9 — взуття, 5 — будівельних матеріалів. курорти гостро потерпала від нестачі питної води. Зруйнований на 40 % під час війни житловий фонд практично не відновлювався. В 1954 році порівняно з 1940-м площа посівів у Криму скоротилася на 70 тисяч гектарів. За врожайністю всіх головних сільськогосподарських культур область у 1953 році не досягла довоєнного рівня. Тваринницькі ферми у більшості колгоспів і радгоспів Криму пішли в зиму 1953/54 року лише на 37 відсотків забезпеченими кормами. У 1953 році область не виконала план збору податків, недодавши в казну 6 млн. 60 тисяч карбованців "Минуло десять років після закінчення війни, - говорив з трибуни Кримської обласної партконференції (1954 року) секретар Феодосійського міськкому партії Мойсєєв, - трудящі висувають до

нас законні вимоги, коли буде відбудоване місто і створені мінімальні побутові умови? В місті немає води, достатньої кількості електроенергії, банно-прального комбінату... Під час війни було зруйновано до 40% житлофонду, а відбудовано силами міськвиконкому тільки один будинок на 8 квартир. Відразу після святкування офіційної передачі Криму Україні, 26 липня 1954 р., ЦК КПУ ухвалив Постанову «Про заходи з дальшого розвитку сільського господарства, міст та курортів Кримської області», згідно з якою з республіканського бюджету передбачалося впродовж 1955 р. виділити 100 тис. крб. на облаштування прибережної смуги Південного берега Криму. Із метою забезпечення зрошування сільгоспугідь, водопостачання Сімферополя, Севастополя, Судака, Феодосії та Керченського півострова в 1961 р. розпочалося будівництво Північно-Кримського каналу. Північно-Кримський канал (1961—1971), довжиною 402,6 км, і максимальною пропускною спроможністю 380 м³/сек., і площею зрошування — 380 тис. га. У 1955 році, тобто вже у перший рік входження Кримської області до України, передбачалося виділити лише для лікувальних і дитячих закладів майже 14 млн. крб. на будівництво медичних закладів понад 6 млн. крб. упродовж 1954—1958 рр. довести кількість санаторних ліжок до 33,3 тис. з обсягом обслуговування 400 тис. осіб на рік, освоївши при цьому близько 600 млн. крб. Колоніальна політика зумовила декілька хвиль еміграції кримських татар. За період між 1783 та 1804 роком Крим покинуло від 80 до 300 тисяч кримців, тоді як загальна чисельність всього кримсько-татарського населення тоді складала не менш ніж мільйон осіб. Кримська війна (1853—1856) спровокувала другу масову еміграцію кримських татар. За офіційними даними тільки за два роки (1860—1862), за паспортами і посвідченнями, переселилося 181 177 душ обох статей. Серед наступних вимушених через російську політику еміграцій найбільшого розмаху мав масовий вихід 1889 року, коли Крим покинуло до 200 тисяч кримських татар. До початку ХХ століття Крим втратив 800—900 тисяч корінного населення. Російська імперія використовувала їх виселення, аби ще більше русифікувати так звану «Новоросію». Зрештою, кримські татари стали меншиною в Криму. Якщо станом на 1783 рік вони становили

98 % населення, то станом на 1897 рік їхня кількість зменшилася до 34,1 %. Сталінська операція з депортації почалася рано-вранці 18 травня 1944 року і закінчилася о 16:00 20 травня. Офіційно жодного кримського татарина не залишилося в Криму. Депортація охопила кожну людину кримськотатарського походження, включаючи дітей, жінок, людей похилого віку і навіть тих, хто були членами комуністичної партії або служив у Червоній армії. Було депортовано 191 044 кримських татар, а за даними самоперепису, проведеного Національним рухом кримських татар, — 423 100. Повоєнного населення півострова вистачило б лише на заселення сучасних міст Сімферополя та Феодосії. Крим практично знелюднів і лежав у руїнах. Найінтенсивніше освоювався півострів, росіянами. На час першого післявоєнного перепису населення (1959) вони тут становили майже 72 %. Українців налічувалося 268 тис. (22 %) за загальної кількості населення 1 млн. 200 тис. осіб. В серпні 1954 р. Кримський обком КПУ ухвалили рішення про вивчення української мови та літератури у школах Кримської області. У 1955/1956 н.р. українська вивчалася 619 учнями, в 1958/1959 н. р. 19 766 учнями. Упродовж 1955—1956 рр. розпочато видання українською мовою органу Кримського обкому КПУ газети «Радянський Крим», перехід на випуск масової літератури українською мовою, створенням у м. Сімферополі українського театру музичної комедії, організацією відділення української мови та літератури у Кримському педагогічному інституті. Утім, здійснити спробу «українізації» Криму не вдалося. Після ухвалення нового союзного Закону «Про зміцнення зв'язку школи із життям і подальший розвиток системи народної освіти» (грудень 1958 р.; в УРСР відповідний лист з'явився у квітні 1959 р.), яким передбачалося право батьків обирати мову навчання своїх дітей, кількість школярів півострова, які бажали вивчати українську мову, почала зменшуватися. У 1970/1971 н. р. залишилася тільки одна українська школа в Сімферополі, в якій навчалося 412 учнів. 15 грудня 1959 р. закрило газету «Радянський Крим», припинило дубляж українською мовою журналу «Блокнот агітатора», бюлетеня «Виноградарство і садівництво Криму». Як і інші депортовані народи, кримських татар помістили під режим спецпоселення. Багато депортованих повинні були виконувати

примусову працю: у їх завдання входила робота у вугільних шахтах і будівельних батальйонах під наглядом НКВССпецпереселенцям часто доводилося працювати по одинадцять-дванадцять годин на добу без вихідних. Попри цю важку фізичну працю, кримським татарам видавали лише по 200—400 грамів хліба на день. Житлових приміщень було недостатньо; деякі з депортованих були вимушені жити в землянках, де «не було ні дверей, ні вікон, нічого, тільки очерет» на підлозі, щоб спати. Висока смертність тривала протягом кількох років у вигнанні через недоїдання, трудову експлуатацію, хвороби, відсутність медичної допомоги і впливу суворого пустельного клімату. За оцінками кримських татар, показники смертності становили 46 % від населення, що жило у вигнанні. В 1950-х роках кримські татари почали активно відстоювати своє право на повернення. 1957 року вони зібрали 6000 підписів у петицію, яку відправили у Верховну Раду СРСР, у якій вимагали своєї політичної реабілітації та повернення в Крим. 1961 року 25 000 підписів зібрали в клопотанні, яке надіслали в Кремль. Мустафа Джемілєв, якому було всього шість місяців, коли його сім'я була депортована з Криму, виріс в Узбекистані і став активістом боротьби за право кримських татар на повернення. У 1966 році він був арештований і провів у цілому 17 років у в'язниці за радянської влади. Це принесло йому прізвисько «кримськотатарського Мандели».

Посилання:

<https://naurok.com.ua/prezentaciya-peredannya-krimsko-oblasti-do-skladu-urs-r-socialno-ekonomichna-integraciya-krimskogo-pivostrova-z-ukra->.

2. Перегляньте презентацію за посиланням :

<https://www.youtube.com/watch?v=HG4oY0XiY5M>.

«Шістдесятництво» — рух творчої молоді, яка сповідувала нові думки, оригінальну тематику і стала ядром духовної опозиції в Україні. Це люди нового творчого та естетичного мислення, борці за гуманізм, за свободу самовираження, носії нових думок, поглядів і почуттів, відмінних від офіційних. «Шістдесятники» сподівалися, що схвалений XX з'їздом КПРС курс на реформи

приведе до кардинальних зрушень у суспільстві. З'явилися молоді талановиті письменники: Василь Симоненко, Ліна Костенко, Іван Драч, Василь Стус, Микола Вінграновський, Дмитро Павличко, Микола Руденко та інші. Їм були притаманні:

- самоаналіз, неординарність мислення;
- щирість почуттів, намагання зламати літературні шаблони;
- новизна, гуманізм, звернення до внутрішнього світу людини;
- пошук нових форм у літературі й мистецтві;
- культ свободи самовираження;
- віра в оновлення суспільства;
- намагання відобразити головні проблеми сучасності.

Для них характерне:

- звернення до внутрішнього світу людини;
- обстоювання верховенства інтересів суспільства над державою;
- домагання рівності всіх громадян перед законом;
- таврування пропаганди класової ненависті;
- піднесення загальнолюдських ідеалів;
- звернення до традицій власного народу.

Нові форми й незвичний зміст принесла творчість художників О.Заливахи, А. Горської, В. Кушніра та інших. Плеяда блискучих літературних критиків — І. Світличний, І. Дзюба, Є.Сверстюк — повернули цьому жанрові звання «література». Нову хвилю в кінематографії представляли С. Параджанов, Ю.Іллєнко, Л.Осика. Нові імена, ідеї з'явилися в гуманітарних науках: історії, археології, літературознавстві, мистецтвознавстві. Ідеї «шістдесятників» приваблювали молодь. У Києві на початку 1960 р. почав діяти клуб творчої молоді «Супутник»:

- організовували вечори поезії, де часто виступали І. Драч, Л.Костенко, В. Симоненко;
- з історичними доповідями про заборонені сторінки з минулого України виступали О. Апанович, М. Брайчевський;
- художники організовували виставки своїх творів, які суперечили канонам панівного в той час «соціалістичного реалізму»;
- театральна секція на чолі з Л. Танюком ставила п'єси М. Куліша, Б.Брехта, які раніше не ставили;
- з літературними лекціями виступали І. Дзюба, Є. Сверстюк;
- організовували вечори пам'яті видатних українців (Лесі Українки, Тараса Шевченка, Леся Курбаса та інших).

У Львові створено клуб творчої молоді «Пролісок». Вони вели пошук оригінальних форм художнього самовираження, У 1959 р. за вказівкою ЦК КПУ було заборонено і знищено поетичну збірку Д. Павличка «Правда кличе», в якій автор викривав бюрократизм, перекручення сталінської доби. Широкий наступ на «шістдесятників» розпочався у 1962 р. після зустрічі партійного й урядового керівництва з представниками творчої інтелігенції у Москві. Ця зустріч відбулася після того, як М. Хрущов відвідав виставку модерністського мистецтва, яку різко розкритикував.

Розпочалася чергова ідеологічна кампанія проти творчої інтелігенції:

- було заборонено друкувати їхні твори;
- влаштовувати творчі вечори;
- різкій критиці піддано київського письменника-фронтовика В.Некрасова;
- розпочалося цькування творчої молоді — І. Цзюби, І Драча, Л.Костенко, Є. Сверстюка та інших;
- у 1963 р. помер «лицар українського відродження» Василь Симоненко після жорстокого побиття на Вокзалі у Черкасах (винуватців побиття так і не знайдено);

- заборонено існування клубів;
- розпочалося обмеження публікацій «шістдесятників» у літературних журналах «Жовтень», «Прапор», «Вітчизна», «Дніпро» тощо. У 1959 р. за вказівкою ЦК КПУ було заборонено і знищено поетичну збірку Д. Павличка «Правда кличе», в якій автор викривав бюрократизм, перекручення сталінської доби.

Ще інших, що не припиняли опору національній дискримінації й русифікації, заарештовано й покарано довголітнім ув'язненням (Іван Світличний, Євген Сверстюк, Василь Стус, Ірина Калинець, Ігор Калинець, Валерій Марченко, Микола Плахотнюк та ін.), в якому вони або загинули (Василь Стус, Валерій Марченко), або після звільнення їм цілковито заборонена участь у літературному процесі (і навіть працювати лікарем, як було заборонено Миколі Плахотнюку). З тих, що були заарештовані, єдиний Іван Дзюба офіційно капітулював і був звільнений з ув'язнення та допущений до літературної праці, але вже цілковито в річищі соцреалізму. Внаслідок цих процесів на початку 1970-х літературний рух шістдесятників цілковито зник, лише у творчості кількох поетів і прозаїків (Ліна Костенко, Валерій Шевчук) збереглися прикмети літературного оновлення, ними започаткованого. Окрім того, рух шістдесятників відіграв значну роль у поширенні самвидавної літератури і головне — в посиленні в Україні руху опору проти російського великодержавного шовінізму й русифікації (книга Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?», есеї Євгена Сверстюка, самвидавні поезії багатьох авторів, зокрема Василя Симоненка, Миколи Холодного — протестні твори цих двох молодих поетів найбільше множилися й поширювалися, та інших, викривальні памфлети й протестні листи літературознавців Василя Стуса, Валерія Марченка тощо).

Посилання:

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B4%D0%B5%D1%81%D1%8F%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8>.

Д/з: §§8,9. Підготувати реферати про діячів- «шістдесятників».